

“9’UNCU YARGI PAKETİ”NİN HAKARET SUÇUNA İLİŞKİN HÜKÜMLERİNİN ELEŞTİREL TAHLİLİ*

Dr. Öğr. Üyesi Özgün ÖZYÜKSEL**

Öz

“9’uncu Yargı Paketi” olarak anılan ve 3/7/2024’te TBMM Başkanlığına sunulan “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”nin 21’inci maddesiyle TCK m. 73/2 hükmüne “Ancak, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan hakaret suçu bakımından şikayet süresi, her ne suretle olursa olsun fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemez.” şeklinde bir cümle eklenmesi, 23’üncü maddesiyle TCK m. 125/2’de gösterilen eylemin uzlaştırma kapsamından çıkarılması, 22’nci maddesiyle de TCK m. 125’in ikinci fıkrasını tek başına yahut dördüncü fıkrasıyla veya üçüncü fıkrasının b-c bentleriyle birlikte ihlâl edenlerin ön ödeme (TCK m. 75) olanağından yararlandırılması önerilmektedir. Teklif’in 25’inci maddesine göre, hakaret suçunda şikâyet süresinin her durumda “iki yıl” ile sınırlandırılması öneren düzenleme (Teklif m. 21/2), bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla soruşturma veya kovuşturma evresine geçilmiş dosyalarda uygulanmayacaktır. Yine Teklif’in 25’inci maddesi uyarınca, 22’nci ve 23’üncü maddelerdeki düzenlemeler, soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar uzlaşmanın sağlanmış olduğu dosyalar bakımından tatbik edilmeyecektir.

Bu kısa çalışmada, anılan hükümlerin amacı ve sakıncaları değerlendirilerek yasa koyucuya alternatif çözümler önerilecektir.

* Bu makale 16.07.2024 tarihinde Dergimize ulaşmış olup, 19.07.2024 tarihinde birinci hakem; 27.07.2024 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

** İzmir Bakırçay Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Ana Bilim Dalı, ozgun.ozyuksel@bakircay.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0002-7009-9646.

Anahtar Kelimeler

• Yargı Paketi • Hakaret • Şikâyet • İki Yıl • Azamî Süre

Critical Analysis of the 9th Judicial Package's Provisions Regarding the Crime of Insult

Abstract

In the draft law proposal titled “Law Proposal on Amendments to Several Laws”, submitted to the Presidency of the Grand National Assembly of Türkiye (GNAT) and known as the 9th Judicial Package, it is suggested that the 21st article amend Article 73/2 of the Turkish Penal Code to include the sentence: “However, for the offense of insult that requires a complaint for investigation and prosecution, the complaint period shall not exceed two years from the date of the act, in any case.”

Additionally, the 23rd article proposes to exclude the act indicated in Article 125/2 of the TPC from the scope of reconciliation. Furthermore, the 22nd article suggests granting the opportunity of prepayment (Article 75 of the TPC) to those who violate Article 125/2, 125/3-b-c and 125/4. Finally, as per Article 25 of the Proposal, the provision suggesting a “two-year” statute of limitations for complaints of insult (Proposal Article 21/2) will not apply to cases where investigations or prosecutions have already commenced by the date this article takes effect. Once more, in accordance with Article 25 of the Proposal, the regulations proposed in Articles 22-23 of the Proposal will not apply to cases where reconciliation has been achieved by the date these articles take effect, during the investigation or prosecution stages.

This brief paper aims to evaluate the purpose and concerns of these provisions and suggest alternative solutions to the legislator.

Key Words

• Judicial Package • Insult • Complaint • Two Years • Maximum Period

GİRİŞ

Hukukumuzda ne yazık ki alışlagelmiş bir yasama yöntemi olan “torba kanun¹” uygulamasının son örneği, “8’inci Yargı Paketi” olarak bilinen 7499 sayılı

¹ “Torba kanun” yöntemine yönelik haklı eleştiriler için bkz. Erdoğan Teziç, ‘Torba Kanun’ (2015) Cilt Belirtilmemiş (1) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 3-9; Selin Esen Arnwine and Bahadır

Kanun’dur². “Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” başlığını taşıyan ve 12/3/2024 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan bu Kanun’la, TCK dâhil bir dizi kanunda değişiklik yapılmıştır. TCK m. 63, 220 ve 314 ile CMK m. 231 ve 247 hükümlerini 12/3/2024³, TCK m. 52 ve 75 ile CMK’nin yirmi iki maddesini ise 1/6/2024⁴ itibarıyla değiştiren 7499 sayılı Kanun henüz TBMM’de kabul edilmeden, bu Kanun’u yeni bir torba kanunun izleyeceği ve 7499 sayılı Kanun’da yer verilemeyen bazı düzenlemelerin sonraki pakette yer alacağı konuşulmaya başlanmıştır.

Nihayet, beklendiği gibi, “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” (kısaca “Teklif”) başlıklı “9’uncu Yargı Paketi” de 3/7/2024 günü TBMM Başkanlığına sunulmuştur⁵. Adalet ve Kalkınma Partisine mensup 134 milletvekilinin imzasını taşıyan 38 maddelik bu Teklif, 18 kanunun yanı sıra TCK ve CMK’de de bazı değişiklikler öngörmektedir. Teklif’in 21’inci maddesi şu şekildedir: “26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 73 üncü maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir. ‘Ancak, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan hakaret suçu bakımından şikayet süresi, her ne suretle olursa olsun fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemez.’” Teklif’in CMK’ye “Geçici Madde 7”nin eklenmesi önerisini içeren 25’inci maddesine (müstakbel CMK Geçici m. 7/1’e) göre, hakaret suçunda şikâyet süresini her durumda “iki yıl” ile sınırlandıran bu düzenleme (Teklif m. 21), yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla soruşturma veya kovuşturma evresine geçilmiş dosyalar bakımından uygulanmayacaktır. Buna ek olarak, Teklif’in 23’üncü maddesiyle TCK m. 125/2’de gösterilen eylemin uzlaştırmaya tabi olmaktan çıkarılması, Teklif’in 22’nci maddesiyle de TCK m. 125/2 hükmünü tek başına yahut m. 125/3-b-c veya m. 125/4 ile birlikte ihlâl edenlerin ön ödeme⁶ (TCK m. 75) olanağından yararlandırılması önerilmektedir. Yine Teklif’in 25’inci maddesine (CMK’ye eklenmek istenen Geçici m. 7’nin ikinci fıkrasına) göre, Teklif’in 22’nci ve 23’üncü maddelerinde önerilen düzenlemeler

Yeşilirmak, ‘Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda ve Türkiye’de Torba Kanun’ (2023) 72 (2) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 643-690.

² <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/03/20240312-1.htm>. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

³ CMK’ye eklenen Geçici m. 6 hükmü de yine bu tarihte yürürlüğe girmiştir.

⁴ CMK’ye eklenen m. 308/A hükmü de yine bu tarihte yürürlüğe girmiştir.

⁵ Teklif’in tam metni için bkz. <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T2/WebOnerge-Metni/c3d4bbf9-eb20-4e80-ac3d-e7772a54c139.pdf>. (Kısaltılmış bağlantı: <https://l24.im/sek89>.) (Erişim tarihi: 5/7/2024)

⁶ TCK’de bu terim “önödeme” şeklinde yazılıyorsa da, Türk Dil Kurumuna göre terimin doğru yazılışı “ön ödeme” şeklindedir. Bkz. <https://sozluk.gov.tr/>. Bu vesileyle ifade edilmelidir ki, yasa koyucunun sıra sayı sıfatlarında rakamdansonra kesme işareti koymak yerine “125 inci” şeklinde boşluk bırakması ve belirli bir kanundan söz ederken “Kanun’un” yerine “Kanunun” yazması da hatalıdır.

de, soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmış olduğu dosyalar bakımından tatbik edilmeyecek ve bu dosyalar CMK m. 253/3'ün değişiklikten önceki hükümlerine göre sonuçlandırılacaktır.

Bu kısa incelemede, öncelikle Teklif'in 21, 22, 23 ve 25'inci maddeleriyle murat edilenin ne olduğu üzerinde durulacak, ardından anılan hükümlerin sakıncalarına dikkat çekilerek yasa koyucuya alternatif çözümler önerilecektir.

I. TEKLİF'İN 21, 22, 23 ve 25'İNCİ MADDELERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Teklif'in 21'inci maddesinin yasalaşması hâlinde, TCK m. 73/2 hükmüne “Ancak, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan hakaret suçu bakımından şikayet süresi, her ne suretle olursa olsun fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemez.” şeklinde bir cümle eklenecektir. Madde gerekçesine göre, “Maddeyle, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 73 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan hakaret suçu bakımından şikayet süresinin, her ne suretle olursa olsun fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemeyeceği öngörülmektedir. Böylelikle bu suç bakımından azami şikayet süresi belirlenmektedir. Belirtmek gerekir ki, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı hakaret suçu bakımından 73 üncü maddenin birinci ve ikinci fıkrası başta olmak üzere ilgili hükümleri uygulanmaya devam edecektir. Ancak bu suç bakımından şikayet süresi, fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemeyecektir.”⁷ Her ne kadar adına “gerekçe” dense de, hemen hemen hükmün tekrarı ve mâlûmun ilâmından ibaret olan bu açıklamaların “gerekçe” niteliği taşımadığı açıktır.

Teklif'in 22'nci maddesinde, TCK m. 75/6 fıkrasının (a) bendine (1) numaralı alt bendinden sonra gelmek üzere “2. Hakaret (125 inci maddenin ikinci fıkrası, üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bendi ve dördüncü fıkrası),” şeklinde bir alt bent eklenmesi ve diğer alt bentlerin buna göre teselsül ettirilmesi önerilmektedir. Bu maddenin gerekçesinde, maddeyle TCK m. 75/6'da düzenleme yapıldığı, “kovuşturmanın mecburîliği” ilkesinin istisnası niteliğini taşıyan “ön ödeme” gibi alternatif yöntemlerin cezası hafif suçları işleyenlerin ceza infaz kurumlarının etkilerinden uzak tutulmasına, Devletin infaz külfetinden ve mahkemelerin iş yoğunluğundan kurtarılmasına hizmet ettiği, bunun yanı sıra bu yöntemlerin cezanın genel ve özel önleme amaçlarını da gerçekleştirecek etkili birer ceza politikası aracı olduğu

⁷ Bkz. <https://l24.im/sek89>. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

ifade edilmiş; alternatif yöntemlere ilişkin sistemin aksayan yönlerinin yıllar içerisinde sürekli düzeltildiği ve uygulamadan gelen talep ve öneriler ile çağdaş ceza adalet sistemlerinin genel yönelimi de nazara alınarak ön ödeme kurumunun uygulanma alanını genişletme gereğinin ortaya çıktığı belirtilmiştir⁸. Madde gerekçesinin dördüncü ve beşinci paragraflarında ise önerilen değişikliğin sonuçları açıklanmıştır. Buna göre, hakaret suçunun “*mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle*” (TCK m. 125/2) işlenmesi hâlinde de -m. 125/3-b, 125/3-c veya 125/4’teki nitelikli hâller gerçekleşsin ya da gerçekleşmesin- ön ödeme hükümleri uygulanacaktır⁹. Gerekçede ifade edildiği gibi, hakaret suçunun beş yıl içinde tekrar işlenmesi durumunda ön ödeme hükümleri TCK m. 75/6 gereği uygulanamayacak, fail -ve kuşkusuz şerikler- hakkında kamu davası açılacaktır¹⁰. Nihayet gerekçenin son paragrafında¹¹ işaret edildiği üzere, “... 125 inci maddenin birinci fıkrasındaki hakaret suçunda önödeme hükümleri uygulanmayacaktır. Dolayısıyla bu suçun üçüncü fıkranın (b) ve (c) bendi kapsamında ve/veya alenen işlenmesi halinde de önödeme yoluna gidilmeyecek ve uzlaştırma hükümleri uygulanacaktır.”

Teklif’in 23’üncü maddesinde ise, CMK m. 253/3’teki “*suçlarda ve ısrarlı takip suçunda (madde 123/A), uzlaştırma*” ibaresinin “*suçlarda, ısrarlı takip suçunda (madde 123/A) ve hakaret suçunda (125 inci maddenin ikinci fıkrası), uzlaştırma*” şeklinde tadili önerilmektedir. Önerinin bu şekliyle kabulü hâlinde, hakaret suçunu “*mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle*” (TCK m. 125/2) işleyenler için uzlaştırma yolu kapanacaktır. Gerekçeye göre, iletiyle gerçekleşen hakaretin TCK m. 125/3-b-c yahut m. 125/4’teki nitelikli hâllerinde de uzlaştırma yoluna gidilemeyecektir¹². Yine madde gerekçesine göre, TCK m. 125/2’deki eylemin ön ödeme kapsamına alınması çağdaş ceza adalet sistemlerinin genel yönelimine paralel olup bu suçla etkin mücadeleyi hedeflemektedir¹³.

Teklif’in 25’inci maddesinin gerekçesine bakıldığında, gerekçenin ilk iki paragrafının önerilen düzenlemenin ilk iki fıkrasının (müstakbel CMK Geçici m. 7/1-2) genel itibarıyla tekrarı niteliğinde olduğu ve düzenlemenin amacına dair fikir vermediği görülmektedir.

⁸ Bkz. <https://l24.im/sek89>. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

⁹ Bkz. <https://l24.im/sek89>. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

¹⁰ Bkz. <https://l24.im/sek89>. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

¹¹ Bkz. <https://l24.im/sek89>. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

¹² Bkz. <https://l24.im/sek89>. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

¹³ Bkz. <https://l24.im/sek89>. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

21'inci ve 25'inci maddelerin sözde gerekçeleri bir kenara bırakılacak olursa, 22'nci ve 23'üncü maddelerin gerekçelerinden hareketle, Teklif'in hakaret suçunu işleyen kimseleri ceza infaz kurumlarının etkilerinden uzak tutmayı, Devleti mahkemelerdeki iş yoğunluğu ile infaz külfetinden kurtarmayı ve özellikle TCK m. 125/2'de gösterilen eylemlerle "cezanın genel-özel önleme amacından vazgeçilmeksizin" etkin şekilde mücadeleyi hedeflediği bir an için düşünülebilir. Ancak bu tespitler eleştiriye açık olup önerilen maddeler gerekçeleriyle birlikte müteakip başlıkta tenkit edilecektir.

II. TEKLİF'İN İLGİLİ MADDELERİNİN ELEŞTİRİSİ

A. Teklif'in 21'inci Maddesinin Eleştirisi

Teklif'in 21'inci maddesinde, TCK m. 73/2'ye "*Ancak, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan hakaret suçu bakımından şikâyet süresi, her ne suretle olursa olsun fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemez.*" şeklinde bir cümle eklenmesi önerilmektedir. Hakaret suçunun muhakemesinin şikâyete bağlı olduğu hâllerde şikâyet süresinin hiçbir koşulda fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemeyeceğini öngören bu hüküm eleştiriye açıktır.

Öncelikle, önerilen düzenlemedeki "*şikâyet*" sözcüğünün, TCK m. 86/2-3, 89/5, 102/1-2, 103/1, 104/2-3, 116/2, 123/A-3, 142/4, 154/1 ve 234/3 hükümlerinde ve CMK'de olduğu gibi, "*şikâyet*" şeklinde yazılması gerekmektedir¹⁴. Teklif'teki bu hata, TCK m. 11/2, 12/2 ve diğer hükümlerdeki örnekleriyle birlikte giderilmelidir.

Düzenlemeye yöneltilebilecek bir diğer eleştiri, önerideki "*... soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan ...*" şeklindeki sıfat-fiil grubudur. TCK m. 73'te sözü edilen şikâyet muhakemeyi başlatan bir şart olduğundan, resen takip gerektiren hâllerde şikâyet zaten aranmayacaktır. Ayrıca, resen takip gerektiren "kamu görevlisine hakaret" hâllerinde, fiilin ve failin öğrenildiği tarihin üzerinden beş yıl da geçse, kamu görevlisi ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduğunu bildirerek kamu davasına katılabilecektir. (CMK m. 237/1¹⁵) Hâl böyle iken, anılan

¹⁴ <https://sozluk.gov.tr/>. Ayrıca bkz. <https://tdk.gov.tr/icerik/yazim-kurallari/duzeltme-isareti/>. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

¹⁵ CMK m. 237/1: "*Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler.*" Hükümdeki "şikâyet"ten maksat, TCK m. 73'te düzenlenen muhakeme şartı niteliğindeki "şikâyet" değildir. Kaldı ki, Teklif'in 25'inci maddesinde CMK'ye eklenmesi önerilen Geçici m. 7/1 hükmüne göre, "*Bu maddeyi ihdas eden Kanunla 5237 sayılı Kanunun 73 üncü*

sözcüklerin metinden çıkarılmasının cümlelerin anlamından bir şey eksiltmeyeceği, bu sözcükler metinden çıkarıldığı takdirde hakaret suçunun resen takip gerektiren hâllerinin muhakemesinin şikâyete bağlandığı sonucuna varılamayacağı ortadadır. Aynı şekilde, düzenlemedeki “*her ne suretle olursa olsun*” ibaresine de ihtiyaç bulunmamaktadır. Özetle, metnin önerilen şekilde kabulüyle “*Ancak, hakaret suçu bakımından şikâyet süresi, fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemez.*” şeklinde kabulü arasında bir fark yoktur.

Düzenlemede önerilen iki yıllık azamî süreye gelince; bilindiği gibi, genel hüküm niteliğindeki TCK m. 73/1’de şikâyet süresi “altı ay” olarak belirlenmiş ve müteakip fıkrada bu sürenin “zaman aşımı süresini geçmemek kaydıyla” şikâyet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği gün başlayacağı ifade edilmiştir. Buna göre, altı aylık “hak düşürücü¹⁶” sürenin işlemeye başlaması için, şikâyet hakkı olan kişinin hem fiili hem de faili öğrenmiş olması gerekmektedir¹⁷. Yasa koyucunun bu tercihi, kuşkusuz, suçtan zarar gören kişinin lehinedir. Kişinin faili bilip fiili bilmemesine olanak yok¹⁸ ise de, bunun aksi (şikâyet hakkı bulunan kişinin fiili öğrenmekle birlikte failin kim olduğunu bilmemesi) mümkündür. Bu gibi durumlarda şikâyet hakkı doğacak, ancak fail öğrenilmedikçe altı aylık hak düşürücü süre işlemeye başlamayacaktır. Şikâyet hakkı olan kişinin fiilden dahi haberdar olmadığı (dolayısıyla bu hakkı kullanma imkânından da fiilen yoksun bulunduğu) hâllerde, keza, bu sürenin başlamayacağı muhakkaktır. Teklif’in bu iki hâlde birlikte tüm olasılıkları kapsamına alan 21’inci maddesinde ise, hakaret suçlarına ilişkin şikâyette azamî iki yıllık bir hak düşürücü süre öngörülmektedir. Buna göre, kendisine hakaret edildiğini fiilin gerçekleştiği tarihten üç yıl sonra öğrenen

maddesinin ikinci fıkrasında yapılan düzenleme, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla soruşturma veya kovuşturma evresine geçilmiş dosyalar bakımından uygulanmaz.”

¹⁶ Cumhuriyet Şahin and Neslihan Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku (14th edn, Seçkin Yayıncılık 2023) 63; Devrim Güngör, 5237 ve 5271 Sayılı Kanunlar Işığında Şikâyet Kurumu (1st edn, Yetkin Yayıncılık 2009) 57; Feridun Yeniseyand Ayşe Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku (11th edn, Seçkin Yayıncılık 2023) 633; Nevzat Toroslu and Haluk Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım (24th edn, Savaş Yayınevi 2018) 482; Volkan Dülger and Şaban Cankat Taşkın, Ceza Muhakemesi Hukuku (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2023) 330.

¹⁷ Dülger and Taşkın (n 16) 330; Güngör (n 16) 61; Şahin and Göktürk (n 16) 63; Toroslu and Toroslu (n 16) 483. Yine bkz. Yaprak Öntan, ‘Şikâyete İlişkin Bazı Tespit ve Değerlendirmeler’ (2020) 69 (4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1644: “*Bunun mantığı, yine bilindiği üzere, suçtan zarar görenin, şikâyete bağlı suçlarda failin kim olduğunu öğrenmesiyle beraber bu hakkı kullanmaktan vazgeçebilecek olmasıdır.*”

¹⁸ Güngör (n 16) 61. Zira “failin bilinmesi”nden maksat “failin kişi olarak tanınması” değil, o kimsenin “fail” olarak tanınması, diğer bir anlatımla bir fiil işlediğinin bilinmesidir.

kişi, henüz sekiz¹⁹ yıllık zaman aşımı (TCK m. 66/1-e) dolmadığı hâlde, iki yıllık azamî şikâyet süresi dolduğu için şikâyet hakkını kaybedecektir²⁰. Fiilden haberi dahi olmayan bir kimsenin şikâyet hakkının düşürülmesinin makul olmadığı ortadadır. Genel hüküm niteliğindeki TCK m. 73 hükmüne salt hakaret suçu yönünden böyle bir istisna getirilmesi izaha muhtaç olup madde gerekçesindeki açıklamalar tatmin edici olmaktan uzaktır. Savcı ve hâkimlerin iş yükünün bu yolla azaltılması kabul edilemez. Bir kamu görevlisinin hakarete uğradığı hâllerde eylemin yedinci yılında dahi muhakemeye başlanabilirken, takibi şikâyete bağlı hâllerde fiilin işlendiğinden (dolayısıyla şikâyet hakkının doğduğundan) bîhaber kimsenin şikâyet hakkının ikinci yılın sonunda düşürülmesi, TCK m. 66/1-e'deki zaman aşımı süresini de bu suç yönünden anlamsız hâle getirmektedir.

Bu çerçevede, hakaretin tümüyle suç olmaktan çıkarılması²¹ şeklindeki köklü ve isabetli çözümün reddi hâlinde, önerilen düzenlemenin “*Ancak şikâyet süresi, fiilin öğrenildiği tarihten itibaren iki yılı geçemez.*” şeklinde değiştirilerek kabulü ara bir çözüm olarak önerilebilir. Akla gelebilecek bir diğer çözüm, TCK m. 66/1 hükmüne “*f) Üç yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda üç yıl,*” şeklinde bir bent eklenmesidir. Ancak, hangisi benimseirse benimsensin, yeni düzenleme her durumda “lehe kanun” niteliği taşıyacağından, düzenlemenin zaman yönünden uygulanmasında TCK m. 7/2 ve Anayasa m. 38/1-2 hükümlerinin dikkate alınması zorunludur.

B. Teklif'in 22'nci Ve 23'üncü Maddelerinin Eleştirisi

Teklif'in 22'nci maddesiyle, TCK m. 125'in ikinci fıkrasını tek başına yahut dördüncü fıkrasıyla veya üçüncü fıkrasının b-c bentleriyle birlikte ihlâl edenlerin ön ödeme (TCK m. 75) olanağından yararlandırılması önerilmektedir²². Bu hüküm

¹⁹ TCK m. 66/2 uyarınca, bu süre, fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanlar bakımından dört yıl, on beş yaşını doldurmuş çocuklar bakımından ise beş yıl dört aydır.

²⁰ Fiilden haberdar olduğu hâlde failin kim olduğunu bilmeyen bir kimsenin şikâyet hakkını kullanmasının çeşitli sebepleri olabilir. Örneğin şikâyet hakkına sahip olan kişinin “failini tespit edemediği eylemi şikâyete konu edemeyeceğini zannetmesi” bu sebeplerden biridir.

²¹ Hasan Sınar, ‘Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu ve Bu Suçun Karşılaştırmalı Hukukta Gelişen Hakaretin Suç Olmaktan Çıkarılması Eğilimi Yönünden Değerlendirilmesi’ (2014) 9 (24) Ceza Hukuku Dergisi 75-119; SinanKocaoğlu, Hakaret Suçu (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2019) 507-508; Tuğçe Oral and Eylem Baş, ‘Hakaretin Suç Olmaktan Çıkarılması ve İkame Yaptırım Önerisi: Özel Hukuk Cezası’ (2023) 14 (53) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 475-548. Hakaretin suç olmaktan çıkarılması, ayrı bir makaleye konu olabilecek bir meseledir. Bu sebeple biz, ceza hukukunun “son çare (*ultima ratio*)” olma özelliğinden hareketle, yazarların dekriminalizasyon önerisine katıldığımızı belirtmekle iktifa ediyor, *Oral ile Baş (Bayraktaroğlu)* tarafından sunulan ikame yaptırım (özel hukuk cezası) çözümünün de ayrıca destekliyoruz.

²² Teklif'in 22'nci maddesinde, TCK m. 75/6 fıkrasının (a) bendine (1) numaralı alt bendinden sonra gelmek üzere “2. Hakaret (125 inci maddenin ikinci fıkrası, üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bendi ve dördüncü

de eleştiriye açıktır. Ancak bu hükmün Teklif’in 23’üncü maddesiyle birlikte okunup değerlendirilmesi çok daha isabetli olacaktır. Zira hakaret suçunu “*mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle*” (TCK m. 125/2) işleyenler için uzlaştırma yolu Teklif’in 23’üncü maddesiyle kapatılmakta ve bu kişilere ön ödeme imkânı sunulmaktadır.

Hakaret suçunun iletiyle işlenmesi sık karşılaşılan bir hadise olup bu türden hakaretlere maruz kalan bazı kimselerin onlarca hatta yüzlerce hakareti şikâyete konu ettiği, bu durumun soruşturma enflasyonu yarattığı, özellikle şüphelinin kimliğinin tespitine yönelik faaliyetlerin kolluğun iş yükünü bir hayli artırdığı, şüphelinin tespit edildiği dosyalarda şikâyetçiler uzlaşma yoluyla büyük kazançlar elde ederken uzlaştırma bürolarının adeta tahsilat bürosuna dönüştüğü, yıllar içerisinde bu yöntemin bir kazanç kapısına dönüştüğü ve yine bazı kimselerin uzlaşma yoluyla kazanç elde etmek amacıyla özellikle sosyal medyada hakarete uğramak için çaba sarf ettiği, bazı hukuk bürolarının salt bu tür dosyaları takip etmek için personel istihdam ettiği bilinmektedir²³. T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün uzlaştırma istatistiklerine göre, 2019’da²⁴ hakaret suçuna ilişkin 88.497, 2020’de²⁵ ise 79.875 dosya uzlaşmayla sonuçlanmış ve hakaret suçu bu yıllarda “yurt genelinde en çok uzlaşma sağlanan suç tipi” olmuştur. Sonraki yıllarda

fıkrası),” şeklinde bir alt bent eklenmesi önerilmektedir. Her ne kadar parantez içerisindeki ibareler TCK m. 125’in ilk fıkrasıyla birlikte *üçüncü fıkrasının (b) veya (c) bendini yahut dördüncü fıkrasını ihlâl eden eylemlerin de ön ödeme kapsamında olduğunu bir an için düşündürebilirse de, Teklif’in 23’üncü maddesinde uzlaşma yolu sadece ileti yoluyla işlenen hakaret yönünden kapatıldığından, ileti yoluyla işlenmeyen hakaretin m. 125/3-b ve c ile m. 125/4’teki nitelikli hâllerinde de uzlaşma yoluna gidilebilecek ve ön ödeme kurumu işletilemeyecektir.*

²³ <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/fenomenler-kendilerine-hakaret-ettirerek-para-kazaniyor-1873794>, <https://www.indyturk.com/node/627131/haber/kendilerine-hakaret-ettirip-dava-yoluyla-para-kazanmaya-%C3%A7a%C4%B1%C5%9Fanlar-adliyeyi-ve>. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

²⁴ T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü 2019 Uzlaştırma İstatistiği için bkz. [https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22720201054542019%20Y%C4%B1%C4%B1%20%20\(01.01.2019%20il%C3%A2%2031.12.2019%20Tarihleri%20Ara%C4%B1daki\)%20Uzla%C5%9Ft%C4%B1rma%20Verileri.pdf](https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22720201054542019%20Y%C4%B1%C4%B1%20%20(01.01.2019%20il%C3%A2%2031.12.2019%20Tarihleri%20Ara%C4%B1daki)%20Uzla%C5%9Ft%C4%B1rma%20Verileri.pdf). Anılan veriler için bkz. s. 20. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

²⁵ T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü 2020 Uzlaştırma İstatistiği için bkz. [https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/3220211418092020%20Y%C4%B1%C4%B1%20%20\(01.01.2020%20il%C3%A2%2031.12.2020%20Tarihleri%20Ara%C4%B1daki\)%20Uzla%C5%9Ft%C4%B1rma%20Verileri.pdf](https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/3220211418092020%20Y%C4%B1%C4%B1%20%20(01.01.2020%20il%C3%A2%2031.12.2020%20Tarihleri%20Ara%C4%B1daki)%20Uzla%C5%9Ft%C4%B1rma%20Verileri.pdf). Anılan veriler için bkz. s. 20. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

kasten yaralama suçu birinci sıraya yükselmiş ise de, 2021’de²⁶ 63.138, 2022’de²⁷ 81.728, nihayet 2023’te²⁸ 91.547 dosyayla ikinci sırada yer alan hakaret suçu uzlaşma bürolarının iş yükünde önemli bir yer tutmaktadır. Teklif’in gerekçe-sinde temas edilmemekle birlikte, önerilen değişikliğin altında yatan sebep budur.

Bu noktada, 2022’den devredilenlerle birlikte, 2023’te TCK m. 125’e ilişkin derdest soruşturma dosyası sayısının 1.667.751 olduğu ve bu istatistikle şerefe karşı suçların (TCK m. 125-131) üçüncü sırada yer aldığı²⁹ dikkate alınarak, önce-likle şu soru yanıtlanmalıdır: Acaba hakaret fiili cezaya müstahak ve muhtaç bir fiil midir? Biz bu soruya topyekûn (TCK m. 125-131, 216/2-3, 299-301 ve 341-342 bakımından) olumsuz yanıt veriyor, bu eylemlerin suç olmaktan çıkarılmasını öne-riyoruz³⁰. Ne var ki, yasa koyucu gibi, Teklif’i TBMM’ye sunanların da bu soruya olumlu yanıt verdiği açıktır. Şu hâlde, yanıtlanması gereken ikinci soru şudur: Eğer ileti yoluyla hakaret suç sayılmaya devam edecekse en azından bir kısım hakaret dosyasının uzlaşma yoluyla sonuçlandırılmasında; birden çok defa hakarete ma-ruz kalan bir kimsenin bu eylemleri şikâyete konu etmesinde ve şüpheliyle uzla-şarak uğradığı zararın giderilmesini sağlamasında ne gibi bir sakınca vardır? Bu gibi dosyaların bir onarıcı adalet kurumu olan³¹ “uzlaşma” müessesesinin amacıyla

²⁶ T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü 2021 Uzlaş-tırma İstatistiği için bkz. <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDoku-man/80320220908222021%20YIL%20UZLA%C5%9ETI-RMA%20%C4%B0STAT%C4%B0ST%C4%B0%C4%9E%C4%B0.pdf>. Anılan veriler için bkz. s. 20. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

²⁷ T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü 2022 Uzlaş-tırma İstatistiği için bkz. <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDoku-man/30220231135472022%20YIL%20UZLA%C5%9ETI-RMA%20%C4%B0STAT%C4%B0ST%C4%B0%C4%9E%C4%B0.pdf>. Anılan veriler için bkz. s. 20. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

²⁸ T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü 2023 Uzlaştırma İstatistiği için bkz. <https://alter-natifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDoku-man/20420241343372023%20UZLA%C5%9ETIRMA%20G%C3%96RSEL.pdf>. Anılan veriler için bkz. s. 20. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

²⁹ T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü 2023 Adalet İstatistiği için bkz. https://ad-lisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22042024115644Adalet_ist-2023CALISMALARI59.pdf. Anılan veriler için bkz. s. 69. (Erişim tarihi: 5/7/2024)

³⁰ TCK m. 125-131 bakımından aynı yönde bkz. Oral and Baş (n 21) 475-548; Sinar (n 21) 75-119. *Sinar* özel tahkir suçları bakımından da aynı öneriyi sunmaktadır. https://x.com/hasansinar/_stat-us/1733806510323429671: “... Yapılması gereken, hakaret suçu ve tüm özel tahkir suçlarının, bir bütün olarak, suç olmaktan çıkartılmasıdır.” (Erişim tarihi: 5/7/2024)

³¹ Hakan A. Yavuz, ‘Onarıcı Adalet ve Uzlaştırma Kurumu Bağlamında Ceza Adalet Sisteminde Mağdu-run Konumu’ (2015) 6 (23) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 85-115; Olgun Değirmenci, Onarıcı Adalet Uygulaması Olarak Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2021). Onarıcı adalet kavramı ve farklı onarıcı adalet modelleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Aylin Kul Yenigül, ‘Onarıcı Adalet ve Cezalandırıcı Adalet’ (2019) 5 (9) Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 9-26; Abdullah Ba-tuhan Baytaş, ‘Onarıcı Adalet’e Genel Bir Bakış’ (2013) 71 (1) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mec-muası 117-130; Sercan Tokdemir, ‘Ceza Adaleti Sistemine Yeni Bir Yaklaşım: Tamamlayıcı Bir Sistem

çelişen yönü nedir? Bu sorulara makul bir yanıt bulmak güçtür. Eğer hakaret TCK’de suç olarak düzenlenmişse bu suçun mağduru olmuş bir kimsenin maruz kaldığı eylemi şikâyet etmesi pek tabii olup muhakemenin uzlaşmayla sonuçlanması, uzlaştırma kurumunun işlevselliğine delalet eder. Eğer kendilerine ileti yoluyla hakaret ettirip akabinde maruz kaldıkları tipik ve hukuka aykırı eylemleri şikâyete konu ederek uzlaşma yoluyla kazanç elde etmeyi hedefleyen kimseler var ise, çözüm, bu dosyalarda hukukî olmayan gerekçelerle kovuşturmaya yer olmadığına karar (KYOK) verilmesi³² yahut Teklif’in 23’üncü maddesinde önerildiği gibi TCK m. 125/2’nin uzlaşma kapsamından çıkarılması değil, koşulları mevcut ise TCK m. 129/1³³ hükmünün işletilmesidir. TCK m. 125/1’te düzenlenen eylemin mağduru ve faili bu onarıcı adalet kurumundan istifade edebiliyor ve kimi zaman “özür dileme” (Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği m. 33/1-e) ediminin ifasıyla dahi uzlaşabiliyor iken, aynı suçun ileti yoluyla işlendiği ve sonuç itibarıyla aynı hukukî konunun ihlâl edildiği hâllerde tarafların bu kurumdan yararlandırılmaması eşitlik ilkesiyle zinhar bağdaşmamaktadır.

İleti yoluyla hakaretin uzlaşma kapsamından çıkarılıp ön ödeme kapsamına alınmasının şikâyet sayısını azaltması muhtemeldir. Zira mezkûr hükümlerin kabulü hâlinde, hakaret suçu mağdurunun uğradığı manevî zararı ceza muhakemesi vasıtasıyla tazmin ettirmesi artık mümkün olmayacaktır³⁴. Teklif’le murat edilen, şikâyete konu edilecek hakaretlerden ötürü cezalandırılmak istemeyen ve bunun

Olarak ‘Onarıcı Adalet’ Mekanizması’ (2017) 21 (1-2) Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 75-114.

³² Bu tür durumlarda, fail somut olayın koşullarına göre haksız tahrik hükmünden yararlanabilirse de, suçtan zarar göreninbunu bir meslek hâline getirdiğinden bahisle KYOK verilmesi hukuken isabetli değildir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığında, Cumhuriyet Savcısı Ahmet Özel tarafındanbu gerekçeyle verilmiş bir KYOK için bkz.https://www.ntv.com.tr/turkiye/savci-sosyal-medyadan-hakaret-sikayetini-reddetti-meslek-haline- getirdi,G6l4JGİlEy11s-UEz0mzQ. (Erişim tarihi: 5/7/2024) Karar metninden: “... yapılan Uyp araştırması neticesindemüştekinin benzer şekilde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütölen müşteki sıfatıyla şikayetçi olduğu çok sayıda soruşturma dosyasının bulunduğu, müştekinin sosyal medyayı kullanarak diğer kullanıcıların kendisine hakaret etmesinisaglamaya yönelik tweetler atarak mevcut dosyalar kapsamında mevcut durumdan menfaat sağlamak kastıyla bilerek ve isteyerek paylaşım yapma neticesinde kendisine yönelik bir kısım eylemlerin yapılmasını sağlayarak menfaat temin etmeye çalıştığı, dosya sayısı da dikkate alındığında müştekinin bu durumu meslek haline getirdiğinin değerlendirildiği,hiç kimsenin kendi yarattığı haksız bir durumdan menfaat temin edemeyeceğinin evrensel bir hukuk ilkesi olduğu, bu kapsamda kişilik değerlerinin rencide edildiğinden bahisle şikayetçi olunmasının da hukuk düzeni tarafındankorunmayacağı, söz konusu soruşturmanın yürütölmesinde kamunun da menfaatinin bulunmadığı anlaşılmalı; ...şüpheli hakkında kamu adına kovuşturma yapılmasına yer olmadığına ... karar verildi.” Tipik ve hukuka aykırı bir eylemhakkında anılan gerekçeyle KYOK verilmesi suç genel teorisiyle ve kovuşturmanın mecburlığı ilkesiylebağdaşmamaktadır.

³³ TCK m. 129/1: Hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.

³⁴ Her ne kadar hükmün açıklanmasının geri bırakılabilmesi için mağdurun uğradığı manevî zararın CMK m. 231/6-c uyarınca tamamen giderilmesi fikrimizce zorunluysa da, öğretilerdeki baskın görüşe ve yerleşik yargısal içtihadı göre anılanhükümdeki zarar maddî zarardan ibaret kabul edilmektedir.

için para ödemeye razı olan fail ve şeriklerin bu parayı mağdur yerine TCK m. 75 kapsamında Devlete ödemesidir. Devletin bu yolla önemli bir gelir sağlaması olası ise de, *Sınar*'ın da dikkat çektiği üzere³⁵, bu değişiklik sonrası hakaret suçu daha kolay işlenebilecek ve Cumhuriyet Başsavcılıkları Devlet adına tahsilat yapan dairelere dönüşecektir. Gerçekten de, TCK m. 125/2'nin uzlaşma kapsamından çıkarılmasıyla bu hükmün genel önleme etkisinin azalması ve daha rahat ihlâl edilmesi şaşırtıcı olmayacaktır. Bu itibarla, ileti yoluyla hakarete ilişkin ön ödeme önerisini “bu suçla etkin mücadele” hedefiyle izah etmeye çalışan madde (m. 22) gerekçesi ikna edici gözükmemektedir.

İleti yoluyla hakaretlerin uzlaşma kapsamından çıkarılmasını “yargının iş yükünün azaltılması” hedefiyle açıklamaya çalışan madde (m. 23) gerekçesi, keza, inandırıcılıktan uzaktır. Zira bu onarıcı adalet kurumundan istifade edemeyen (uğradığı manevî zararı uzlaşma yoluyla tazmin ettiremeyen) hakaret mağdurları bu defa haksız fiile dayalı tazminat davası açacak ve bu da asliye hukuk mahkemelerinin iş yükünü artıracaktır³⁶. Oysa uzlaşma yolu açık tutulduğu takdirde, bu yolla zararını tazmin ettiren mağdur Teklif'in 23'üncü maddesiyle CMK m. 253/19, c. 5'in başına eklenmesi önerilen “*Uzlaşmanın sağlanması halinde, uzlaşma anında tespit edilemeyen veya uzlaşmadan sonra ortaya çıkan zararlar hariç, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz;*” ibaresi uyarınca “kural olarak” uğradığı hakarettten ötürü tazminat davası açamayacaktır³⁷.

³⁵ https://x.com/hasansinar_/status/1733806510323429671: “... yeni kanun teklifinde bu suçun ‘uzlaşma’ kapsamında çıkartılarak ‘önödeme’ kapsamına alınması, suçlulukla mücadele yönünden kanımca çok sorunlu bir tercih. Buna göre, kişi hakaret ettiği için yine bir para ödeyecek ama bu parayı hakaret ettiği kişiye değil, devlet hazinesine ödeyecek. Böylece hakkında dava da açılmayacak. Teklif bu şekilde yasalarsa, hakaret suçlarında bir patlama yaşanacağını ve savcılıkların vergi tahsil dairelerine dönüşeceğini düşünüyorum. Devlet bu işten iyi para kazanır ama kaybeden yine her zaman olduğu gibi, ceza adaleti sistemi olacaktır. Yapılması gereken, hakaret suçu ve tüm özel tahkir suçlarının, bir bütün olarak, suç olmaktan çıkartılmasıdır.” (Erişim tarihi: 5/7/2024)

³⁶ Hakaret suç olarak düzenlensin ya da düzenlenmesin, hakarete maruz kaldığını ve bundan zarar gördüğünü ileri süren kişilerin tazminat davası açmadan önce arabulucuya başvurmasını “dava şartı” olarak düzenlemek isabetli olacaktır. Aynıyönde bkz. Kocaoğlu (n 21) 505.

³⁷ Bilindiği gibi, CMK m. 253/19, c. 5'te yer alan “*Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz;*” ibaresi, Anayasa Mahkemesinin 26/7/2023 tarihli ve E. 2023/43, K. 2023/141 sayılı isabetli kararıyla iptal edilmiş ve bu karar, 18/10/2023 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kararın tam metni için bkz. <https://normkararlarbilgiban-kasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2023-141-nrm.pdf>. (Erişim tarihi: 5/7/2024) Kararın 28’inci paragrafından: “... uzlaşma görüşmeleri esnasında sağlıklı şekilde belirlenmesi güç veya öngörülmesi mümkün olmayan zararlara ilişkin açılacak davalar yönünden herhangi bir ayırım yapılmaksızın uzlaşmanın sağlanması durumunda tazminat davası açılmayacağını düzenleyen kuralla ilgililere katlanamayacakları bir külfet yüklenmiştir. Başka bir deyişle kuralda yargının iş yükünün azaltılması amacıyla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlama arasında makul bir denge kurulamamıştır.” Teklif’in 23’üncü maddesinde önerilen düzenleme, kanaatimizce, iptal gerekçesiyle uyumludur.

C. Teklif M. 25 Hükümünün Eleştirisi

Teklif’in 25’inci maddesiyle CMK’ye eklenmesi önerilen “Geçici m. 7” hükmünün ilk fıkrası şu şekildedir: “*Bu maddeyi ihdas eden Kanunla 5237 sayılı Kanununun 73 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yapılan düzenleme, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla soruşturma veya kovuşturma evresine geçilmiş dosyalar bakımından uygulanmaz.*” Fıkra söz edilen düzenleme, Teklif’in 21’inci maddesiyle TCK m. 73/2’ye eklenmek istenen “*Ancak, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan hakaret suçu bakımından şikâyet süresi, her ne suretle olursa olsun fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yılı geçemez.*” cümlesidir. Teklif’in 21’inci maddesinin TBMM’ce kabulü hâlinde, CMK Geçici m. 7/1 hükmüne acaba gerçekten ihtiyaç var mıdır? Burada farklı olasılıklar ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Muhakemesi şikâyet şartına bağlı bulunan (kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmiş olmayan³⁸) bir hakaretin gerçekleştiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra -ve elbette zaman aşımı ile altı aylık hak düşürücü süre dolmadan evvel- şikâyete konu edildiği ve Teklif’in 21’inci maddesinin soruşturma yahut kovuşturma sürerken yasalastığı ilk olasılıkta, kanaatimizce CMK Geçici m. 7/1 hükmüne ihtiyaç yoktur. Zira şikâyet vaktinde yapılmış ve muhakeme usûlünce başlatılmıştır; şikâyet tarihinde “sonradan getirilen iki yıllık azamî sürenin dolmuş olmasından bahisle” takipsizlik yahut düşme kararı verilmesi zaten mümkün değildir.

Hakaret suçunun takibi şikâyete bağlı şekli gerçekleştiği hâlde soruşturmanın her nasılsa resen açıldığı, Teklif’in 21’inci maddesinin muhakeme sürerken yasalastığı ve muhakemenin şikâyete bağlı olduğunun bilâhare anlaşıldığı ikinci olasılıkta ise, eğer durum kovuşturma evresinde anlaşılmış ise CMK m. 158/7 hükmü işletilecek ve mağdur açıkça şikâyetten vazgeçmedikçe (sessiz şikâyete³⁹ istinaden) yargılamaya devam edilecektir. Buna karşılık, durum soruşturma evresinde anlaşılmış ise soruşturma durdurulacak, suçtan zarar gören kişiye şikâyetçi olup olmadığı sorulacak ve eğer altı aylık hak düşürücü süre dolmamışsa suçtan zarar gören kişi şikâyet hakkını kullanarak soruşturmanın devamını sağlayabilecektir⁴⁰.

³⁸ TCK m. 131/1: *Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç; hakaret suçunun soruşturulması ve kovuşturulması, mağdurun şikâyetine bağlıdır.*

³⁹ Bahri Öztürk, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Özge Sırma Gezer, Yasemin F. Saygılar, Esra Alan, Özdem Özyayın, Efser Erden Tütüncü and Mehmet Can Tok, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku (17th edn, SeçkinYayıncılık 2023) 605.

⁴⁰ Şahin and Göktürk (n 16) 63, dn. 52: “*CMK 158/7. madde hükmünün kapsamı konusunda Yargıtayın bazı ceza daireleriyle Ceza Genel Kurulu farklı düşünmektedirler. Ceza daireleri, Cumhuriyet savcısının gözden kaçırması, ihmali sonucu suçtan zarar görenin soruşturma evresinde şikâyet konusundaki iradesini*

İşte bu noktada CMK Geçici m. 7/1 hükmüne ihtiyaç duyulacaktır; zira suçtan zarar gören kişi bu hükmün yokluğunda azamî iki yıllık şikâyet süresinin (müstakbel TCK m. 73/2, c.2) dolmuş olması sebebiyle şikâyet hakkını yitirecekken, bu hüküm sayesinde iki yıllık hak düşürücü süreden etkilenmeyecek ve şikâyet hakkını kullanabilecektir. Ancak, üzerinden iki yıl geçmiş bulunan bir hakaret fiilinin soruşturmasına müstakbel TCK m. 73/2, c.2'nin yürürlüğe gireceği tarihten önce başlanmamış ise, bu hüküm suçtan zarar görenin şikâyet hakkını yürürlüğe girdiği anda düşürecektir. Müstakbel CMK Geçici m. 7/1'de bu son olasılığın dikkate alınmaması, hak arama hürriyeti bakımından kabul edilebilir değildir. Özellikle fiili bildiği hâlde henüz faili öğrenemediği için şikâyet hakkını kullanmamış olan, zaman aşımının dolmasına uzun süre bulunduğu için TCK m. 73/2 hükmüne güvenerek" faili öğrenmeyi bekleyen ve bu şekilde iki yılı geçirmiş olan bir kimsenin şikâyet hakkının fıkraya eklenen bir cümleyle ansızın düşürülmesi, hukukî güvenlik ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Şikâyet bir "ceza muhakemesi şartı" olup şikâyete ilişkin normlar, taraftar olduğumuz görüşe⁴¹ göre, muhakeme normu niteliğindedir. Ceza muhakemesi normlarının zaman bakımından uygulanmasında "derhâl uygulama" ilkesi geçerli olup mühim olan muhakemeye konu fiilin işlendiği tarih değil, muhakeme işleminin yapıldığı tarihtir⁴². Bir ceza muhakemesi normunun şüpheli yahut sanık lehine olduğundan bahisle geçmişe etkili uygulanması mümkün değildir⁴³. Yasa koyucunun geçiş hükümlerinde derhâl uygulama ilkesine istisna getirmesine anayasal bir engel yoktur⁴⁴. Dolayısıyla, Teklif'in 25'inci maddesiyle CMK'ye eklenmesi

ortaya koymamış olması halinde de anılan hükmün uygulama alanı bulacağını kabul etmektedirler. Genel Kurul ise hükmü daha dar (tafzi) yorumlamaktadır. (...) YCGK, 10.3.2015, 2014/12-15-2015/38 ..."

⁴¹ Emre Dizdar, 'Ceza Muhakemesini Şarta Bağlayan Kanunların Zaman Yönünden Uygulanması' (2024) Cilt Belirtilmemiş (212) Terazi Hukuk Dergisi 79-80: "... muhakeme şartları, ceza muhakemesi normu niteliğini haizdir. Muhakeme şartı, suçun unsurlarına, kusur yargısına ve cezalandırılabilmenin maddî koşullarına dâhil olmayan bir hususu ifade etmektedir. (...) suçtan zarar görenin şikâyette bulunması, devletin cezalandırma hak ve yetkisinin doğumunu sağlamaz; tipe uygun ve hukuka aykırı fiilin, fail tarafından kusurlu bir şekilde işlenmesi ile devletin cezalandırma hak ve yetkisi zaten doğmuştur. Suçtan zarar görenin şikâyeti, devletin cezalandırma hak ve yetkisinin doğmasını değil, somut olay bakımından cezalandırma yetkisinin gerçekleştirilmesini, yâni fiilin kovuşturulabilmesini sağlar." Yine şikâyetin bir ceza muhakemesi kurumu olduğu yönünde bkz. Güngör (n 16) 29; Öztürk, Tezcan, Erdem, Sırma Gezer, Saygılar, Alan, Özyayın, Erden Tütüncü and Tok (n 39) 47; Şahin and Göktürk (n 16) 62. Muhakeme yapılamaması ve dolayısıyla failer ile şeriklerin cezalandırılmaması neticesini doğurmaları, muhakeme şartlarının maddî ceza hukuku kurumu olduğu şeklinde yorumlanmamalıdır. Bkz. Şahin and Göktürk (n 16) 56: "Aksi takdirde ... delillerin de ... maddî ceza hukuku kurumu olduğu sonucuna varılabilir." Öğretideki tartışmalar ve farklı görüşler için bkz. Güngör (n 16) 28-31.

⁴² Dizdar (n 41) 81; Toroslu and Toroslu (n 16) 18; Veli Özer Özbek, Koray Doğan and Pinar Bacaksız, Ceza Muhakemesi Hukuku (16th edn, Seçkin Yayıncılık 2023) 102.

⁴³ Bu hususa dikkat çeken bazı yazarlar için bkz. Dülger and Taşkın (n 16) 71; Özbek, Doğan and Bacaksız (n 42) 102; Yenisey and Nuhoğlu (n 16) 114.

⁴⁴ Dizdar (n 41) 81-82.

önerilen “Geçici m. 7” hükmünün ilk fıkrası gözden geçirilmeli ve yukarıda işaret ettiğimiz son olasılık bertaraf edilecek şekilde tadil edilmelidir. Bu noktada, iki yıllık azamî sürenin müstakbel CKM m. 73/2, c.2’nin yürürlüğe girmesiyle başlatılması makul bir çözüm olabilir⁴⁵. Aksi takdirde, anılan değişikliğin soyut yahut somut norm denetimi neticesinde iptali kuvvetle muhtemeldir.

Teklif’in 25’inci maddesiyle CMK’ye eklenmesi önerilen “Geçici m. 7”nin ikinci fıkrası keza sorunludur. Önerilen düzenlemeye göre, “Soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmış olduğu dosyalar bakımından bu maddeyi ihdas eden Kanunla 253 üncü maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ve 5237 sayılı Kanununun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişiklik uygulanmaz. Bu dosyalar, 253 üncü maddenin üçüncü fıkrasının değişiklikten önceki hükümlerine göre sonuçlandırılır.” Hükümde sözü edilen değişiklikler, Teklif’in 22’nci ve 23’üncü maddelerinde önerilen değişikliklerdir. Teklif’in 22’nci ve 23’üncü maddelerinin yasalaşmasıyla birlikte ileti yoluyla hakarete uzlaşma yolu kapanıp ön ödeme yolu açılacak; ancak soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmış olduğu dosyalar bu değişikliklerden etkilenmeyecektir. Bilindiği gibi, uzlaşma sağlandığı takdirde, soruşturma evresinde KYOK, kovuşturma evresinde ise düşme kararı verilmekte ve bu kararların kesinleşmesiyle birlikte muhakeme (KYOK’un kesinleşmesiyle soruşturma, düşme kararının kesinleşmesiyle de kovuşturma evresi) sona ermektedir. Uzlaşma, kabulümüze göre, bir muhakeme hukuku kurumu olup uzlaştırmaya ilişkin normlar şüpheli yahut sanık lehine de olsa geçmişe etkili uygulanamaz⁴⁶. Önerilen

⁴⁵ Resen takip gerektiren bir suçun muhakemesinin bilâhare şikâyet şartına bağlandığı hâller bakımından bu çözümlü öneren ve öğretilerdeki başka çözüm önerilerini değerlendiren yazar için bkz. Dizdar (n 41) 84-85.

⁴⁶ Tuğrul Katoğlu, Ceza Kanunlarının Zaman Yönünden Uygulanması (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2008) 318. Yargıtay Ceza Genel Kuruluna göre ise, uzlaşma bir maddî ceza hukuku kurumudur ve uzlaştırmaya ilişkin şüpheli-sanık lehine olan normlar kesinleşmiş dosyalar bakımından dahi geçmişe etkili uygulanmalıdır. Bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 29/12/2021, E. 2018/597, K. 2021/707: “Gerçekleşmesi hâlinde davanın düşmesine karar verilmesini sağlaması nedeniyle uzlaştırmadan fail ile devlet arasında ceza ilişkisini sona erdirdiğinden bir ceza hukuku kurumu olarak kabul edilmesi ... hususları birlikte değerlendirildiğinde; ... uzlaştırma kapsamına alınan hırsızlık suçu yönünden uyarılma yargılaması yapıp yapılmadığının araştırılarak, sonucuna göre sanık hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı hususunun değerlendirilmesinde zorunluluk bulunmaktadır.” Anayasa Mahkemesi de cezaya etkili alternatif uyuşmazlıkçözüm yöntemlerini maddî ceza hukuku kurumu kabul etmektedir. Yargıtayın yerleşik içtihadında uzlaştırmayı karma bir kurum olarak nitelediğine dair tespit ve bu içtihadın değerlendirmesi için bkz. Değirmenci (n 31) 95. Değirmenci’ye göre de, uzlaştırma bir muhakeme hukuku kurumu olmakla birlikte, bir suçun uzlaştırmaya tâbi olup olmadığını belirleyen normlar maddî ceza hukuku normudur ve “lehe” olduğu takdirde geçmişe etkili uygulanmalıdır. Aynı yönde örnek olarak bkz. Nezihe Balcı Demirel, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2022) 22; Yenisey and Nuhoğlu (n 16) 879. Uzlaştırmadan hukukî niteliğine dair farklı görüşler ve bu görüşlerin eleştirisi için özellikle bkz. Değirmenci (n 31) 91-96. Biz, “9’uncu Yargı Paketi”nin hakarete ilişkin hükümlerini ana hatlarıyla değerlendirdiğimiz

düzenleme mucibince, ileti yoluyla hakaret yönünden getirilmek istenen uzlaş(tır)ma yasağı “uzlaşmanın gerçekleştiği ancak muhakemenin henüz sona ermediği (soruşturma veya kovuşturmanın devam ettiği, yâni uzlaşmaya rağmen KYOK yahut düşme kararının henüz verilmediği yahut verilmekle birlikte henüz kesinleşmediği) dosyalar” bakımından dikkate alınmayacak, hâlihazırda sağlanmış bulunan uzlaşmaya istinaden KYOK veya düşme kararı verilmesine ve bunların kesinleşmesine engel sayılmayacaktır. Bu noktada, düzenlemedeki “*Soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da ...*” ibaresi akla şu soruyu getirmektedir: Acaba Teklif’in 23’üncü maddesiyle önerilen uzlaştırma yasağı, uzlaşmaya istinaden verilen KYOK yahut düşme kararıyla sona ermiş bulunan muhakemeler yönünden etki doğuracak mıdır? Bu soruya olumlu yanıt vermek her hâlde olanaksızdır. Zira uzlaştırma bir maddî ceza hukuku kurumu kabul edilecek olsa dahi, uzlaştırmaya tâbi bir eylemin uzlaştırma kapsamından çıkarılması şüpheli ve sanık aleyhine bir değişikliktir.

Müstakbel CMK Geçici m. 7/2’de yer alan “... ve 5237 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişiklik ...” ibaresine gelince; benimsediğimiz görüşe⁴⁷ göre bir ceza muhakemesi kurumu olan ön ödemeye ilişkin normlar “derhâl uygulama” ilkesine tâbidir ve şüpheli yahut sanık lehine de olsa geçmişe etkili olarak uygulanması için bir sebep yoktur⁴⁸. Ancak devam eden bir soruşturma yahut kovuşturmada hâlihazırda uzlaşma sağlanmış olması, şüpheli veya sanığın “uzlaşmadan sonra fakat uzlaşmanın gereği olan edim ifade edilmeden ve uzlaşmaya istinaden KYOK yahut düşme kararı verilmeden önce” doğan ön ödeme fırsatından (müstakbel CMK m. 76/6- a-2 hükmünden)

bu kısa çalışmada, öğretilerdeki görüşleri tartışmaksızın, uzlaştırmaya ilişkin normları ceza muhakemesi normu kabul ettiğimizi belirtmekle yetiniyoruz.

⁴⁷ Erdener Yurtcan, ‘İçtihadî Birleştirme Kararı Dolayısıyla Önödeme Üzerine Düşünceler’ (1984) 10 (3) Yargıtay Dergisi 230-234; Katoğlu (n 46) 172. Ön ödemenin bir maddî ceza hukuku kurumu olduğu yolundaki aksi görüş için bkz. Selim Erdin, Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Önödeme, (1st edn, Adalet Yayınevi 2021) 76. Yargıtay İçtihadî Birleştirme Büyük Genel Kurulu ise T. 11/4/1983, E. 2, K. 2 sayılı kararında ön ödemeyi karma nitelikli bir kurum kabul etmiştir. Kararın eleştirisi için bkz. Yurtcan (n 47) 230-234. Ön ödemenin hukukî niteliğine dair farklı görüşler ve bu görüşlerin eleştirisi için özellikle bkz. Erdin (n 47) 65-76. Biz, “9’uncu Yargı Paketi”nin hakarete ilişkin hükümlerini ana hatlarıyla değerlendirdiğimiz bu kısa çalışmada, öğretilerdeki görüşleri tartışmaksızın, ön ödemeye ilişkin normları ceza muhakemesi normu kabul ettiğimizi belirtmekle yetiniyoruz.

⁴⁸ Katoğlu, ön ödemeyi ceza muhakemesi kurumu olarak nitelemekle birlikte, ön ödemenin “cezaya etkili” olduğu gerekçesiyle, şüpheli ve sanık lehine olan ön ödeme normlarının geçmişe etkili uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Katoğlu (n 46) 172. Yazarca atıf yapılan bazı kararlar için bkz. Yargıtay 7. CD, T. 24/2/2005, E. 2003/14298, K. 2005/1077; Yargıtay 2. CD, T. 24/12/1998, E. 1998/14991, K. 1998/15855.

yararlandırılmasına engel teşkil etmemelidir⁴⁹. Örneğin Teklif’in 22’nci ve 23’üncü maddeleri yürürlüğe girmeden evvel ön ödemeye göre daha ağır bir edimin ifasını taahhüt ederek suçtan zarar görenle uzlaşan şüpheli yahut sanık⁵⁰, CMK m. 75/6-a-2 ile yaratılacak ön ödeme fırsatını daha cazip bulduğu için uzlaşmanın gereği olan edimini ifa etmekten kaçındığı takdirde, ön ödeme imkânından istifade edebilmelidir. Kaldı ki, şüpheli yahut sanık uzlaşmanın gereklerini başka sebeplerle de yerine getirememiş olabilir. Bu çerçevede, “*Soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmış olduğu dosyalar bakımından*” ön ödeme yolunu kapatan düzenleme, şüpheli ve sanıklar arasında izahı mümkün olmayan bir eşitsizlik yaratmaktadır⁵¹. Öte yandan, ön ödemenin Anayasa Mahkemesince maddî ceza hukuku kurumu kabul edilmesi ve düzenlemenin Anayasa m. 38’e aykırılıktan bahisle iptali de kuvvetle muhtemeldir. Bu görüşün kabulü hâlinde, ki Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun bağlayıcı (2797 sayılı Yargıtay Kanunu m. 45/5⁵²) içtihadı⁵³ bu yöndedir, ön ödeme yolunun kesinleşmiş dosyalar bakımından dahi işletilmesi gerektiği ileri sürülebilecektir⁵⁴.

⁴⁹ Uzlaşma sağlanmış ve uzlaşmanın gereği olan edimler ifa edilmiş, geriye KYOK veya düşme kararı verilmesinden başka bir işlem kalmamış ise, uzlaşmanın hüküm ve sonuçlarını doğuracağı muhakkaktır.

⁵⁰ Sanık da TCK m. 75/2-3 çerçevesinde ön ödeme olanağından yararlanabilir. Kovuşturma evresinde ön ödeme için bkz. Muharrem Özen and Atacan Köksal, ‘Önödeme ve Bazı Çözüm Önerileri’ (2021) 70 (2) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 608; Toroslu and Toroslu (n 16) 503; Yenisey and Nuhoğlu (n 16) 875.

⁵¹ Teklif’teki düzenlemeye göre, kapılarını uzlaşmaya baştan kapatmış bir şüpheli CMK m. 75/6-a-2 ile yaratılacak ön ödeme fırsatından yararlanabileceksen, uzlaşmaya sıcak bakan hatta suçtan zarar görenle uzlaşmaya varan fakat sonradan edimini yerine getiremeyen şüpheli hakkında mezkûr hüküm uygulanamayacak ve iddianame düzenlenecektir.

⁵² 2797 sayılı Yargıtay Kanunu m. 45/5: İçtihadı birleştirme kararları benzer hukuki konularda Yargıtay Genel Kurullarını, dairelerini ve adliye mahkemelerini bağlar.

⁵³ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, T. 11/4/1983, E. 2, K. 2 sayılı kararında ön ödemeyi karma nitelikli bir kurum kabul etmiştir. Kararın tam metni için bkz. 11/6/1983 tarih ve 18074 sayılı Resmî Gazete, s. 21-25. Bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18074.pdf>. (Erişim tarihi: 5/7/2024) Karara göre, “*ÖN ÖDEME: 1 — Kamu davasının açılmasını önlemesi durumunda (USUL HUKUKU KURUMU) 2 — Açılmış kamu davasını ortadan kaldırması durumunda ise ceza ilişkisinin düşmesi sonucunu doğurduğundan (SUÇ HUKUKU KURUMUDUR.) Öyleyse yasamızdaki tedvin biçimine, geçirdiği aşamalara, gerekçe ve içeriğine göre Türk Hukukunda bu kurum, hem usule hem maddî ceza hukukuna ilişkin karma nitelikte bir düzenlemedir.*” Kararın eleştirisi için bkz. Yurtcan (n 47) 230-234. Ön ödemenin hukukî niteliğine dair farklı görüşler ve bu görüşlerin eleştirisi için özellikle bkz. Erdin (n 47) 65-76.

⁵⁴ Uzlaştırmaya tâbi olmayan bir suçun hükmün kesinleşmesinden sonra uzlaştırmaya tâbi kılınması durumunda, uyarılama yargılama yapılması gerektiği yolundaki içtihat için bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 29/12/2021, E. 2018/597, K. 2021/707. Anayasa Mahkemesi 25/6/2020 tarihli ve E. 2020/16, K. 2020/33 sayılı kararıyla CMK Geçici m. 5/1-d’de yer alan “*kovuşturma evresine geçilmiş*” ibaresini aynı bentte yer alan “*basit yargılama usulü*” yönünden iptal etmiştir. Mahkeme, 14/1/2021 tarihli ve E. 2020/81, K. 2021/4 sayılı kararıyla aynı fıkrada yer alan “*hükme bağlanmış*” ibaresinin de yine bu bentteki “*basit yargılama usulü*” yönünden Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. Nihayet, Anayasa Mahkemesi, 21/4/2022 tarihli ve E. 2020/87, K. 2022/44 sayılı kararıyla bu bentteki “*kovuşturma evresine*

SONUÇ

TBMM Başkanlığına 3/7/2024'te sunulan ve "9'uncu Yargı Paketi" olarak anılan Teklif'te hakaret suçunun muhakemesine ilişkin bazı değişiklikler önerilmektedir. Teklif'in 21'inci maddesiyle hakaret suçunun muhakemesine ilişkin olarak "fiilin işlendiği tarihte" başlayan iki yıllık bir azamî şikâyet süresi öngörülmektedir. Hakaret fiilinin işlendiğinden dahi habersiz bir kimsenin şikâyet hakkının iki yılın sonunda düşürülmesi, savcı ve hâkimlerin iş yükünün bu yolla azaltılması kabul edilebilir değildir. Bu noktada, düzenlemenin "*Ancak şikâyet süresi, fiilin öğrenildiği tarihten itibaren iki yılı geçemez.*" şeklinde tadili düşünülebilir. Akla gelebilecek bir diğer çözüm yolu, TCK m. 66/1 hükmüne "*f) Üç yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adlî para cezasını gerektiren suçlarda üç yıl,*" şeklinde bir bent eklenmesidir. Ancak tüm bu ara formüllerin ötesinde, önerimiz, hakaret-aşağılama fiillerinin topyekûn suç olmaktan çıkarılması ve bu tür haksız fiillerin tazminat yaptırımıyla bastırılmasıdır.

Teklif'in 23'üncü maddesiyle *TCK m. 125/2'de gösterilen eylemin uzlaştırma kapsamından çıkarılması*, Teklif'in 22'nci maddesiyle de *TCK m. 125'in ikinci fıkrasını tek başına yahut üçüncü fıkrasının b-c bentleriyle veya dördüncü fıkrasıyla birlikte ihlâl edenlerin ön ödeme (TCK m. 75) olanağından yararlandırılması* önerilmektedir. İleti yoluyla hakaretin uzlaşma kapsamından çıkarılmasıyla hedeflenen, bu eylemlere ilişkin şikâyetleri azaltmak; bu eylemler bakımından ön ödeme olanağı getirilmesiyle hedeflenen ise, bir şekilde şikâyete konu edilmiş eylemleri "Hazineye gelir yaratmak suretiyle" muhakeme konusu olmaktan çıkarmak ve neticeten savcı ve hâkimlerin iş yükünü azaltmaktır. Ön ödeme yönteminin faydaları var ise de, hâlihazırda uzlaştırmaya tâbi bir eylemin uzlaştırma kapsamından çıkarılıp ön ödeme kapsamına alınması, "*Suçtan zarar gören kazanacağına Devlet kazansın!*" düşüncesinin ürünüdür ve eleştiriye açıktır. Eğer birileri kendilerine ileti yoluyla hakaret ettirip ardından işlenen eylemleri şikâyete konu ederek uzlaşma yoluyla kazanç sağlamayı meslek hâline getirmişse, çare, bu dosyalarda hukukî olmayan gerekçelerle KYOK verilmesi yahut TCK m. 125/2'nin uzlaşma kapsamından çıkarılması değil, koşulları mevcut ise TCK m. 129/1 hükmünün işletilmesidir. İleti yoluyla hakarete uzlaşma yolunun kapatılması hâlinde, bu

geçilmiş, hükme bağlanmış" ibaresini "seri muhakeme usulü" yönünden de Anayasa'ya aykırı bulmuş ve iptal etmiştir. Mahkemenin CMK Geçici m. 5/1-d'deki "*veya kesinleşmiş*" ibaresini iptal etmemesinin ciddi bir çelişki teşkil ettiği bu vesileyle vurgulanmalıdır. Aynı yönde bkz. Ersen Şen, <https://sen.av.tr/tr/makale/aymnin-seri-muhakeme-usulune-iliskin-iptal-karari>. (Erişim tarihi: 5/5/2024)

onarıcı adalet kurumundan yararlanamayan hakaret mağdurları zararlarının giderilmesi için tazminat davası açma yoluna gidecek ve bu da asliye hukuk mahkemelerinin iş yükünü artıracaktır. Ayrıca, TCK m. 125/2’nin uzlaşma kapsamından çıkarılmasıyla bu eylemin daha sık işlenir hâle gelmesi muhtemeldir.

Teklif’in 25’inci maddesiyle CMK’ye eklenmek istenen Geçici m. 7 hükmünün hakaret suçuna ilişkin ilk iki fıkrası da yine eleştiriye açıktır. Hükümün ilk fıkrasına göre, üzerinden iki yıl geçmiş bulunan bir hakaret fiilinin soruşturmasına müstakbel TCK m. 73/2, c.2’nin yürürlüğe gireceği tarihten önce başlanmamış ise, bu hüküm suçtan zarar görenin şikâyet hakkını yürürlüğe girdiği anda düşürecektir. Müstakbel CMK Geçici m. 7/1’de bu olasılığın dikkate alınmaması, hak arama hürriyeti bakımından kabul edilemez. Bu sebeple, eğer iki yıllık azamî süre önerisi TBMM’ce benimsenecekse, bu sürenin TCK m. 73/2, c.2’nin yürürlüğe girmesiyle birlikte işlemeye başlaması isabetli olacaktır. Nihayet, “*Soruşturma veya kovuşturma evresinde olup da bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla uzlaşmanın sağlanmış olduğu dosyalar bakımından*” ön ödeme yolunu kapatan müstakbel CMK Geçici m. 7/2 hükmü de şüpheli ve sanıklar arasında izahı mümkün olmayan bir eşitsizlik yaratmaktadır. Öte yandan, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 11/4/1983 tarihli ve E. 2, K. 2 sayılı kararı doğrultusunda, ön ödemenin maddî ceza hukuku kurumu niteliği de taşıdığı kabul edilecek olursa, ön ödeme yolunu hâlihazırda uzlaşma sağlanmış derdest dosyalar bakımından kapatan müstakbel Geçici m. 7/2 hükmü Anayasa m. 38’e aykırılık gerekçesiyle iptal edilebilecek, dahası bu yolun kesinleşmiş dosyalar bakımından dahi işletilmesi ileri sürülebilecektir.

Bu çerçevede, Teklif’in 21, 22, 23 ve 25’inci maddelerinin gözden geçirilmesi ve dikkat çekmeye çalıştığımız sakıncalar üzerine düşünülmesi zorunludur.

KAYNAKÇA

- Arnwine SE and Yeşilirmak B, 'Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda ve Türkiye'de Torba Kanun' (2023) 72 (2) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 643-690.
- Balcı Demirel N, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2022).
- Baytaç AB, 'Onarıcı Adalet'e Genel Bir Bakış' (2013) 71 (1) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 117-130.
- Değirmenci O, Onarıcı Adalet Uygulaması Olarak Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2021).
- Dizdar E, 'Ceza Muhakemesini Şarta Bağlayan Kanunların Zaman Yönünden Uygulanması' (2024) Cilt Belirtilmemiş (212) Terazi Hukuk Dergisi 74-92.
- Dülger V and Şaban Cankat T, Ceza Muhakemesi Hukuku (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2023).
- Erdin S, Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Önödeme, (1st edn, Adalet Yayınevi 2021).
- Güngör D, 5237 ve 5271 Sayılı Kanunlar Işığında Şikâyet Kurumu (1st edn, Yetkin Yayıncılık 2009).
- Katoğlu T, Ceza Kanunlarının Zaman Yönünden Uygulanması (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2008).
- Kocaoğlu S, Hakaret Suçu (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2019).
- Kul Yenigül A, 'Onarıcı Adalet ve Cezalandırıcı Adalet' (2019) 5 (9) Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 9-26.
- Oral T and Baş E, 'Hakaretin Suç Olmaktan Çıkarılması ve İkame Yaptırım Önerisi: Özel Hukuk Cezası' (2023) 14 (53) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 475-548.
- Öntan Y, 'Şikâyete İlişkin Bazı Tespit ve Değerlendirmeler' (2020) 69 (4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1641-1664.
- Özbek VÖ, Doğan K and Bacaksız P, Ceza Muhakemesi Hukuku (16th edn, Seçkin Yayıncılık 2023).
- Özen M and Köksal A, 'Önödeme ve Bazı Çözüm Önerileri' (2021) 70 (2) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 589-621.

- Öztürk B, Tezcan D, Erdem MR, Sırma Gezer Ö, Saygılar Y, Alan E, Özaydın Ö, Erden Tütüncü E and Tok MC, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku (17th edn, Seçkin Yayıncılık 2023).
- Sınar H, ‘Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu ve Bu Suçun Karşılaştırmalı Hukukta Gelişen Hakaretin Suç Olmaktan Çıkarılması Eğilimi Yönünden Değerlendirilmesi’ (2014) 9 (24) Ceza Hukuku Dergisi 75-119.
- Şahin C and Göktürk N, Ceza Muhakemesi Hukuku (14th edn, Seçkin Yayıncılık 2023).
- Teziç E, ‘Torba Kanun’ (2015) Cilt Belirtilmemiş (1) Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 3-9.
- Tokdemir S, ‘Ceza Adaleti Sistemine Yeni Bir Yaklaşım: Tamamlayıcı Bir Sistem Olarak ‘Onarıcı Adalet’ Mekanizması’ (2017) 21 (1-2) Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 75-114.
- Toroslu N and Toroslu H, Ceza Hukuku Genel Kısım (24th edn, Savaş Yayınevi 2018).
- Yavuz HA, ‘Onarıcı Adalet ve Uzlaştırma Kurumu Bağlamında Ceza Adalet Sisteminde Mağdurun Konumu’ (2015) 6 (23) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 85-115.
- Yenisey F and Nuhoğlu A, Ceza Muhakemesi Hukuku (11th edn, Seçkin Yayıncılık 2023).
- Yurtcan E, ‘İçtihadı Birleştirme Kararı Dolayısıyla Önödeme Üzerine Düşünceler’ (1984) 10 (3) Yargıtay Dergisi 230-234.